

Luomutiedon lähteillä

Posted on 6.11.2009 by [Eeva-Liisa Viitala](#)

Maatalouskirjasto (1930-1999) innosti luonnonmukaisen viljelyn pioneereja jo 40 vuotta sitten.

ANNI CORONAE
1862-2009

Maatalouskirjastossa vuosina 1967-1986 kirjastoamanuenssina työskennellyt **Anja Alanko** kertoi tätä artikkeliani varten työuraansa liittyviä muistoja 1960, -70 ja -80 -luvulta. Hän kuvaili, kuinka kirjaston monipuoliset aineistot, työyhteisö ja etenkin nuoret, vaihtoehtoisista viljelytavoista kiinnostuneet opiskelija-asiakkaat yhdessä aiheesta innostuneiden kirjaston työntekijöiden kanssa synnyttivät ilmapiirin, jonka vaikutukset ovat olleet kauaskantoiset. 1970-luvun alussa luonnonmukainen viljely ja maatalouden vaihtoehtoiset menetelmät olivat Suomessa jotain aivan uutta ja yliopistolla niihin suhtauduttiin kriittisesti.

Anja Alanko painotti kaikkien osatekijöiden suopeutta yhteistyölle, jonka ilmentymiä olivat mm. vaihtoehtoisen viljelyn opintopiiri ja julkaisun yhteinen tuottaminen samasta aiheesta. Opintopiirissä mukana olleista tunnetuimpia nimiä on varmaankin nykyinen EU-parlamentaarikko **Heidi Hautala**. Muita Alangon mainitsemia toimintaan osallistuneita olivat esimerkiksi nykyään FAO:ssa ilmastontutkijana työskentelevä MMT **Marja-Liisa Tapio-Biström**, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin palveluksessa oleva luomuviljelyn asiantuntija, erikoissuunnittelija **Jukka Rajala**, Organic Food Finland –luomuvientirenkkaan vetäjänä toimiva **Erkki Pöytäniemi** sekä Frantsilan Luomuyrttitilan lähes 30 vuotta sitten puolisonsa kanssa perustanut **Virpi Raipala-Cormier**.

Viikissä virinneeseen luomutoimintaan tuli mukaan henkilöitä yliopiston ulkopuoleltakin. Heistä mainittakoon luonnonmukaisen viljelyn ja puutarhanhoidon tutkijana ja edistäjänä monen muun asian ohella tunnettu **Toivo Rautavaara**. Viikissä luennoitiin Suomen maatalouden tulevaisuudesta ja julkaistiin aiheesta monisteita. Vuonna 1981 Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan luonnonmukaisesta viljelystä kiinnostuneet henkilöt perustivat Elävä maa ry:n.

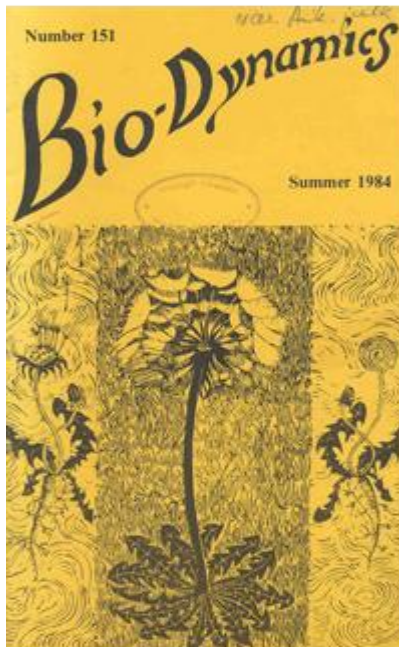
Erikoisluetteloita ja etäispalvelua

Anja Alanko kertoi kirjastossa tehdystä työstä eri aihealueiden aineistojen erikoisluetteloiden laatimiseksi ja niiden lähettämiseksi eteenpäin viljelijöille ja esimerkiksi maatalousneuvojille ja –opettajille maan eri puolille. Erikoisluetteloita tehtiin tietenkin myös vaihtoehtoisesta viljelystä.

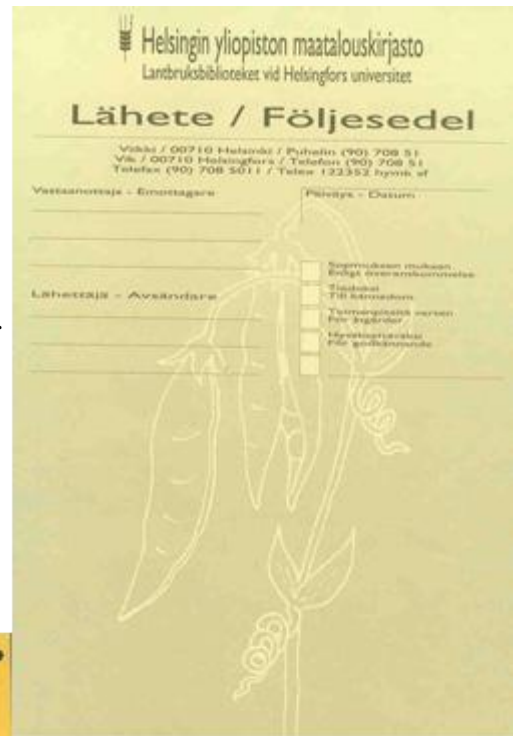
Julkaisuun Helsingin yliopiston maatalouskirjasto 1930-1980, historiaa ja nykypäivää, sisältyy MMT **Elsi Ettalan** (Maatalouden tutkimuskeskus, Pohjois-Savon koeasema, Maaninka) kirjoittama artikkeli Maatalouskirjasto etäiskäyttäjän kannalta. Siinä hän toteaa: ”Maatalouskirjaston etäispalvelu on toki arvokasta muillekin kuin tutkimusväelle. Maatalousneuvonta ja –opetus samoin kuin yksityiset viljelijät tarvitsevat uusinta tietoa ja voivat sitä maatalouskirjastosta saada. Maatalouskirjaston etäispalvelu onkin ollut omalta osaltaan edesauttamassa maatalouden kehitystä.” (s. 31-32)

Mainittuun julkaisuun Anja Alanko on kirjoittanut Maatalouskirjaston kaukopalvelusta. Siinä on paikallisista aineistoista etäällä oleva asiakas asioi oman työ- tai asuinpaikkansa kirjaston kanssa. Se toteuttaa toimeksiannot ja välittää tarvittavat tietoaineistot muista kirjastoista, joten kyseessä ei ole täysin sama asia kuin ”etäispalvelussa”. Alangon mukaan kaukolainoja on lähetetty yksityishenkilöille suoraan ja ”näin myös maaseudulla asuvien viljelijöiden palveleminen sujuu joustavalla tavalla”. Hän kertoo keskuskirjastotehtävien myötä laajentuneesta kaukopalvelutoiminnasta, jota on entisestään lisännyt ”tietokonepohjaisen informaatiopalvelun käyttöönotto”. Kirjaston kokoelmat ovat olleet erittäin kattavat, sillä ”maatalouskirjasto toimii myös kaukolainoja tilaavana kirjastona, mutta omien tilausten määrä on vaatimaton verrattuna siihen määrään, mitä kirjastolta tilataan”.

Alangon artikkelista saamme tietää, että kaukopalvelun työvälineinä on käytetty mm. kaukokirjoitinta ja tilausten maatalouskirjastojen ”List ulkopuolelle suuntautuvaa maatalouskirjastojen perustamassa AGLINET verkostossa, jonka mainitsee maailman erityisesti kaukolainojen Alanko huomauttaa, että tilausmäärien koko ajan kaukopalvelun kehittämistä vähäinen kaukopalveluhenkilökunta. 13)

On kiinnostavaa huomata, miten tehokkaasti Maatalouskirjasto alojensa keskuskirjastona on palvellut pääkaupunkiseudun ulkopuolisia tiedon tarvitsijoita aikana, kirjastojen tietotekniikka otti vasta ensimmäisiä askeliaan. Ettala, jonka mukaan etäispalvelu ”toimii niin moitteettomasti, että ainoaksi ongelmaksi tavallisesti jää se, tietää, mitä tilaisi”, kirjoittaa kokemaansa pulmaan liittyen: [Erikoisluetteloiden laatimisen lisäksi] ”- on maatalouskirjasto kokeillut tietokonehakusysteemiä. Olen kokeillut sitä ja vaikeudeksi olen kokenut oikeiden hakusanojen löytämisen, jotta rajaus sattuisi kyseisen ongelman ytimeen. Ilmeisesti siinä päästään hyvin tuloksiin käyttötottumuksen lisääntyessä.” (s. 31)

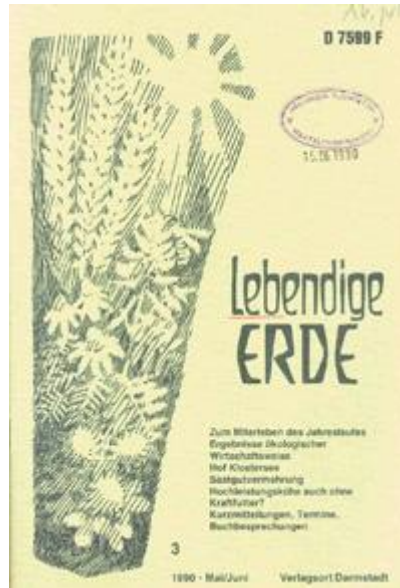
paikantamiseen pohjoismaisten Agr” –yhteisluettelo. Pohjoismaiden yhteistyötä on tehty kansainvälisen yhdistyksen (Agricultural Libraries´ Network) – tarkoituksella Alanko maatalouskirjastojen yhteistyön ja välitystoiminnan parantamisen. Maatalouskirjaston käsittelemien lisääntyessä kansainvälisen on hidastanut maatalouskirjaston liian

(s. 12-

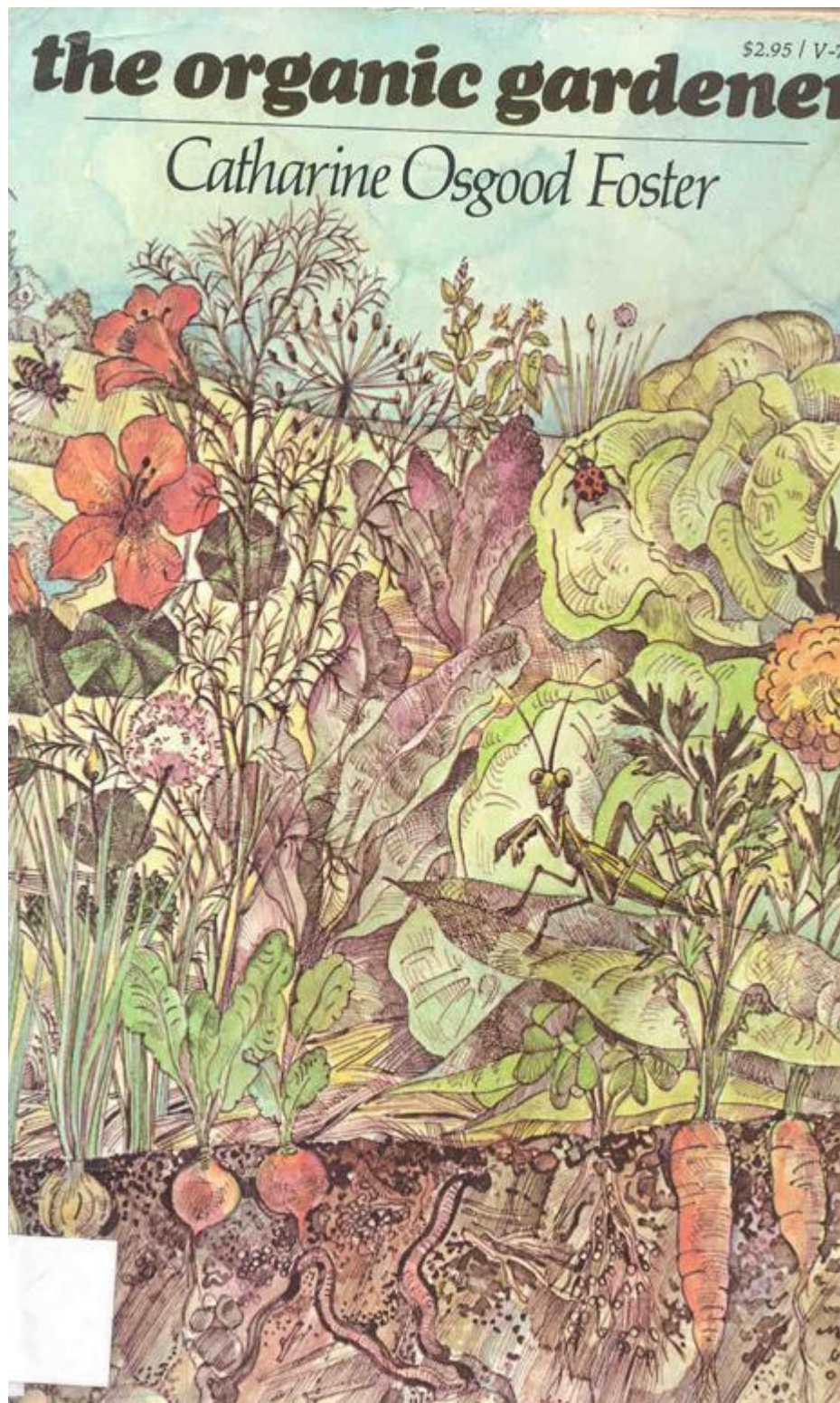
jolloin Elsi

mistä

Lähikäyttäjän puheenvuoro

Anja Alankoa haastatellessani kävi ilmi, että Maatalouskirjastoon hankittiin luonnonmukaista viljelyä käsittelevää aineistoa monipuolisesti, kirjoja ja lehtiä. Jo 1970-luvulla Maatalouskirjastoon tulleita kausijulkaisuja olivat mm. tanskalainen Tidsskrift for biodynamisk jordbrug, saksalainen Lebendige Erde, amerikkalainen Bio-dynamics ja suomalainen Demeter. Esimerkkeinä yli 30 vuotta sitten ilmestyneistä, Maatalouskirjaston kokoelmiin kuuluneista vaihtoehtoisia viljelymenetelmiä käsitelleistä kirjoista mainittakoon muutamia: Alwin Seifert: Gärtner ohne Gift (München, 1967), M. Müller: Praktische Anleitung zum organisch-biologischen Gartenbau (Grosshöchstetten, 1970), Catharine Osgood Foster: The organic gardener (New York, 1972), Henning E. Segerros: Giftfria grönsaker (Stockholm, 1973), ja Kjell Arman: Biodynaaminen viljely (Helsinki, 1973).

Edellä mainitsemani Maatalouskirjaston 50-vuotispäivän kunniaksi koottuun julkaisuun sisältyy puutarhatieteen vt. professorin **Erkki Kaukovirran** artikkeli Maatalouskirjasto ja lähikäyttäjä. Siitä saamme käsityksen siitä, miten Maatalouskirjasto toi uuden aineistonsa esille ja käyttäjien ulottuville puuttumatta nyt siihen, mistä kirjaston aihealueesta on kyse.

Kaukovirran mukaan kirjastossa käyvällä tutkijalla on päällimmäisenä mielessä ”uusimman tiedon etsintä ja saaminen”. Hän tarkastelee kirjoituksessaan Maatalouskirjaston palveluja tästä

näkökulmasta ja mainitsee kokoelmista tärkeimpinä uuden tiedon lähteinä aikakaus- ja bibliografiset julkaisut. Hän toteaa kuitenkin usein turvautuvansa myös kaukopalvelun apuun, jolle hän antaa tunnustusta nopeudesta. Mutta: ”Lähikäyttäjän harras toivomus on, että maatalouskirjasto saisi nykyistä enemmän määrärahoja aikakausjulkaisujen hankkimiseen. Sama tietysti koskee myös kirjakokoelmien uushankintoja, joskaan niillä ei käsittäkseni uusimman tiedon välittäjänä ole samaa asemaa kuin aikakausjulkaisuilla”. (s. 25)

Kaukovirta on havainnut kirjaston aikakaus- ja bibliografisten julkaisujen kokoelmien lukutilojen olevan usein täynnä. Tilannetta helpottaa kuitenkin ”kirjaston joustava jäljennepalvelu”. Kirjasto toimittaa tilausten mukaan kiertoon kopioita kirjastoon tulevien lehtien sisällysluetteloista, joista ”voi oman työpöytänsä ääressä valita tarvitsemansa materiaalin”, vaikka ”sisällysluetteloiden kopioiden kierto on vain kalpea korvike menneinä vuosina käytössä olleelle julkaisujen kierrolle”. Kaukovirta myöntää aikakauslehtikierron loppumisen jälkeen kirjallisuuden seuraamisessaan tapahtuneen ”löystymistä”, mutta toteaa kuitenkin, että uudemmat palvelumuodot täyttävät tehtävänsä yhtä hyvin kuin entisetkin. Nyt tarvitaan käyttäjältä vain enemmän aktiivisuutta kuin ennen.

Uusimman tiedon löytäminen mahdollistuu myös kirjaston laatimien uutuusluetteloiden avulla. Jo ennen niiden ilmestymistä uutuudet tulevat esille lainaustoimistoon. Kaukovirta kirjoittaa: ” – – lähikäyttäjänä arvostan kyseistä palvelumuotoa erittäin suuresti. Usein olen esillepantujen uutuushankintojen joukosta löytänyt avun hyvinkin ajankohtaiseen lähdeaineiston tarpeeseen. Täytyy olla todella tulenpalava kiire, jotta kulkisin uutuuksia esittelevien vaunujen ohitse pysähtymättä”. Kirjaston lähikäyttäjänä Kaukovirta kertoo olleensa noin 20 vuotta, jona aikana kontaktit kirjastoon ovat olleet helppoja. Siihen on vaikuttanut maatalouskirjaston ”kutsuvan avulias ja palveluhaluinen ilmapiiri”, jonka se on pystynyt säilyttämään keskuskirjaston ja julkisen erikoiskirjaston asemastaan huolimatta. (s. 25-26)

Lopuksi

Vuonna 1986 Anja Alangon ura jatkui Maatalouskirjastosta ja kaukopalvelutehtävistä eteenpäin. Alun perin puutarhuriksi valmistunut, myöhemmin kirjastoammattillisesti päteväitynyt Alanko sai Maatalouskirjastosta innoitusta omistautumiselleen vaihtoehdoisen viljelyn aatteelliseen edistämiseen. Maatiainen ry, jonka tarkoituksena on säilyttää maatiaiskasvit, -eläimet ja kulttuurimaisemat, sai hänestä toiminnanjohtajan 20 vuodeksi. Kiinnostus vanhoihin elämisen muotoihin ja kulttuuriin kiteytyi mm. tutkimuksena entisajan kasvinsuojelumenetelmistä humanististen yliopisto-opintojen yhteydessä. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen väylänä oli myös

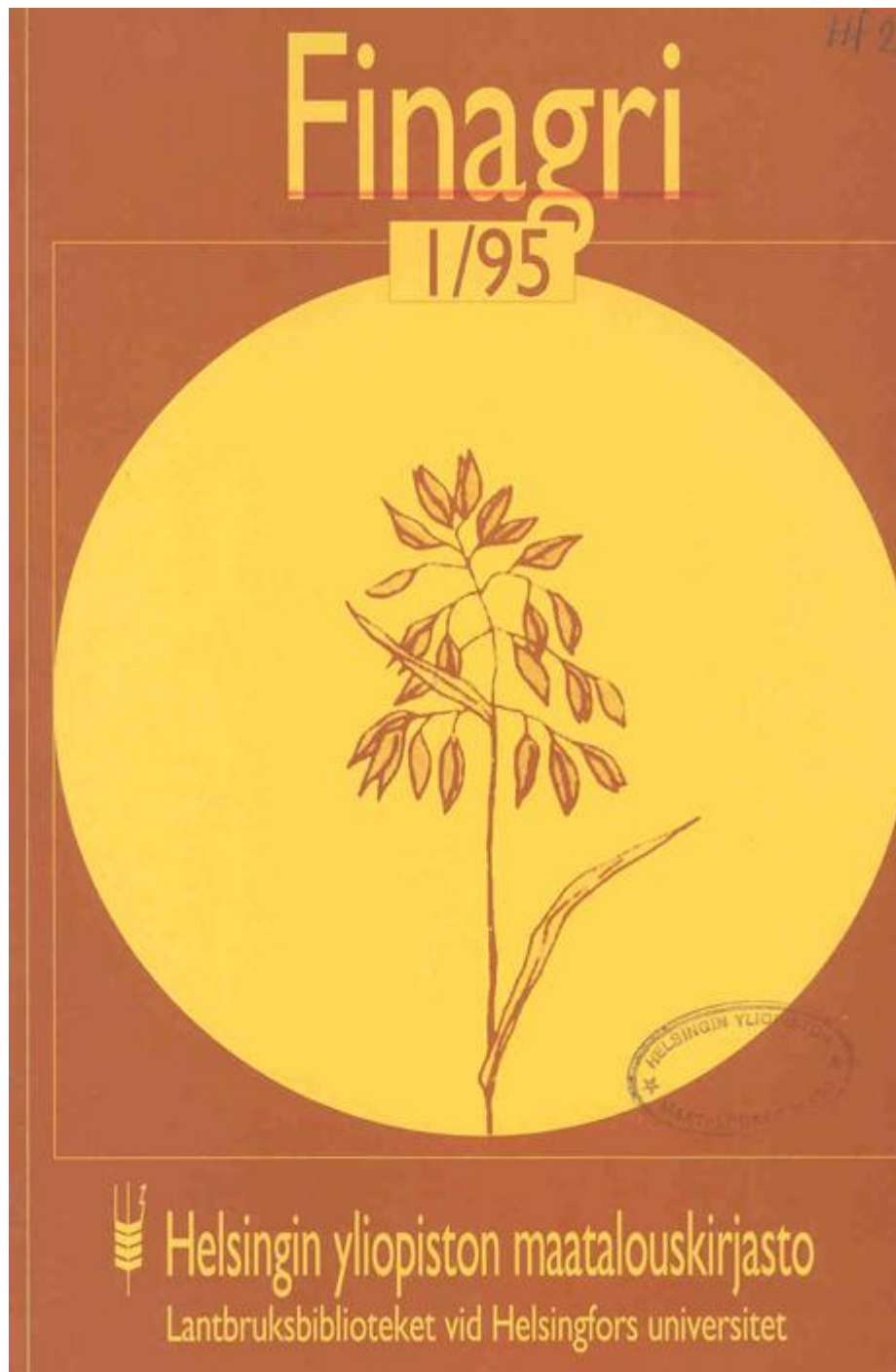
Helsingin kaupunginvaltuusto, johon Alanko kuului 12 vuoden ajan. Nyt eläkkeellä olevan Anja Alangon kiinnostuksen kohteena on kansanrunous ja itkuvirret.

Nykyään luomu ja kestävä kehitys ovat tuttuja ja tunnustettuja asioita, joista on paljon tietoa ja tutkimuksia saatavilla. Lähes neljässäkymmenessä vuodessa ne ovat lyöneet itsensä läpi ja luultavasti kiinnostus vain lisääntyy ilmastonmuutoksen uhan alla.

On vaikea nähdä, miten aikojen kuluessa tiedon polut risteilevät, haarautuvat, sammuvat tai levenevät jopa valtateiksi. Joskus ja jossain saa alkunsa täysin uusi polku. Emme näe ennalta, miten vuorovaikutusten verkot kutoutuvat vaikuttaen toinen toisiinsa ja ympäristöönsä. Kirjaston tulee luonnollisesti olla puolueeton tiedon hankkija ja käyttöön asettaja. Toisaalta kirjastohenkilökunnan oma tiedonjano ja kiinnostus ympäröivään yhteiskuntaan sekä antaumuksella tehty työ motivoivat yhteistyöhön asiakkaiden kanssa, tukevat verkostoitumista, kuten nykyään sanotaan. Tavoitteenani oli Viikin tiedekirjaston juhluvuoden 2009 viidennessä artikkelissa kuvata Maatalouskirjaston toimintaa jonkin sen aihealueen kautta. Osittain sattumalta sain Anja Alangon yhteystiedot. Hänen välityksellään avautui mielenkiintoinen näkymä erään tiedonalan kasvuun, kehitykseen ja laajenemiseen, jossa kirjasto tärkeänä osatekijänä oli monella tavalla mukana.

Lähteet:

- Anja Alangon haastattelu 30.10.2009. Eeva-Liisa Viitala
- Seuraavat artikkelit julkaisussa Helsingin yliopiston maatalouskirjasto 1930-1980. Historiaa ja nykypäivää. Toim. Annikki Kaivosoja, Eero Ignatius. Helsingin yliopiston maatalouskirjaston julkaisuja 1, 1980:
- Alanko, Anja: Kaukopalvelu s. 12-13
- Ettala, Elsi: Maatalouskirjasto etäiskäyttäjän kannalta s. 31-32
- Kaukovirta, Erkki: Maatalouskirjasto ja lähikäyttäjä s. 25-26

Kirjastosisarukset Alma Materin hoivissa

Maatalouskirjasto perustettiin vuonna 1930. Kuten Metsäkirjaston, myös Maatalouskirjaston perustamiseen ja sijaintiin liittyneet vaiheet ovat oleellinen osa Suomen korkeimman metsä- ja maatalousopetuksen historiaa.

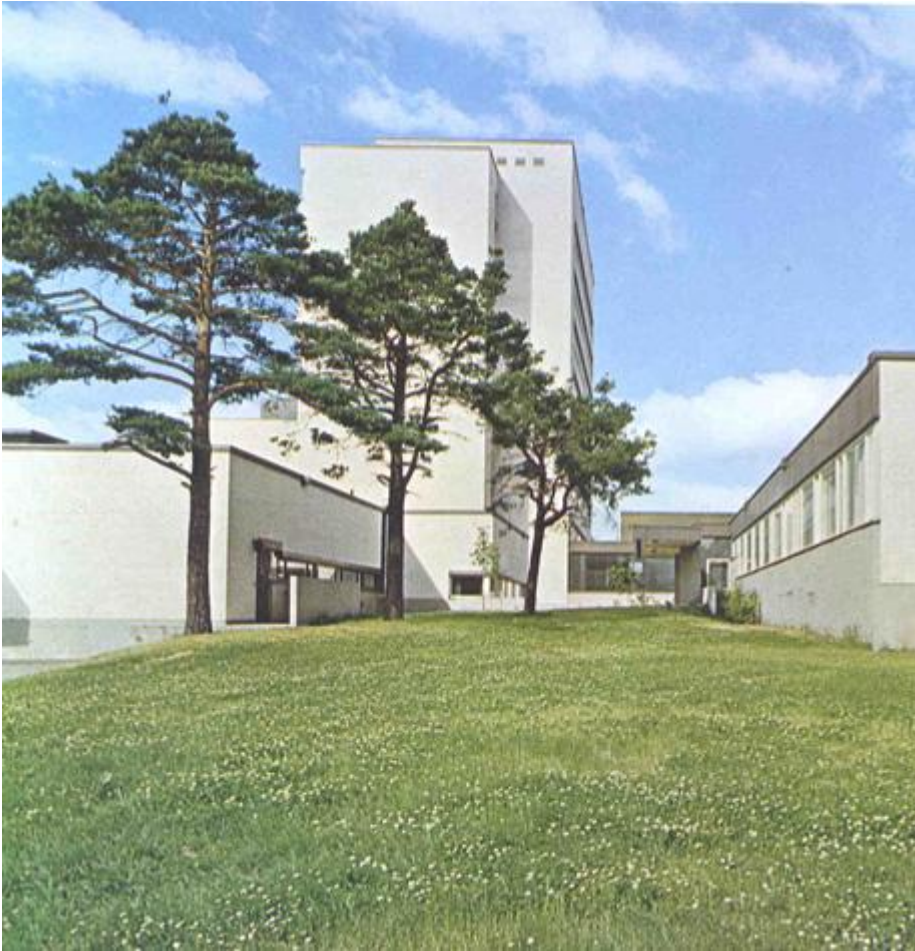
Maamme ensimmäinen maanviljelysopesto perustettiin Lounais-Hämeeseen, Tammelan Mustialaan vuonna 1836. Vuonna 1858 tehtiin päätös agronomien koulutuksen aloittamisesta siellä. Metsänhoitajien koulutuspaikan sijaintina tuli olemaan niin ikään Häme, Lammin pitäjän erämaissa toimintansa vuonna 1862 virallisesti aloittanut Evon metsäopisto.

Suomen elinkeinoelämän ja hallinnon kehittyessä 1800-luvulla käytännön alat, kuten maa- ja metsätalous tarvitsivat ammattitaitoista väkeä, mikä merkitsi uusien professioiden kehittymistä opintoineen ja tutkintoineen. Suomessa agronomien ja metsänhoitajien koulutus alkoi 1850- ja -60-luvuilla. Vuonna 1908 nämä koulutusalat siirtyivät yliopistoon, sillä erinäisten vaiheiden jälkeen Helsingin yliopistoon oli vuosina 1896-1909 muodostunut maanviljelys-taloudellinen tiedekuntaosasto.

Jo vuonna 1902 dosentti **Hannes Gebhard** oli esittänyt maatalousopetuksen keskuskirjaston perustamista ja samaa ehdotettiin muutamia kertoja 1920-luvulla. Vuonna 1929 Maataloudellista keskuskirjastoa alettiin muodostaa 11 000 markan määrärahan turvin. Eri laitosten käsikirjastoja, niiden aineistoja ja kalustusta yhdistettiin ja kirjallisuutta kerättiin lisäksi ulkopuolisilta yhteisöiltä. Maatalouskirjaston sijaintipaikaksi tuli entinen luentosali Hallituskatu 3:ssa maatalouskemian laitoksen yhteydessä.

Jo vuonna 1862 alkunsa saanut Metsäkirjasto oli siirtynyt Evolta metsäopetuksen mukana Helsinkiin, Kirkkokatu 4:ään. Maatalouskirjasto pääsi muuttamaan vuonna 1939, Metsätalon valmistuttua, aiempaa suurempiin tiloihin, kun maanviljelystaloudellinen laitos siirtyi pois Hallituskatu 3:n ylimmästä kerroksesta. Metsäkirjasto puolestaan muutti keväällä 1939 Metsätaloon, Unioninkatu 40:een, jossa sille oli varattu 1200 neliömetrin tilat.

Maatalouskirjaston 50-vuotisjulkaisussa ilmestyneessä professori **K.U. Pihkalan** kirjaston vaiheita sen perustamisesta 1970-luvulle asti esittelevästä artikkelista käy ilmi, kuinka kirjasto joutui kärsimään puutteellisista ja huonokuntoisista tiloista pitkään. Vuonna 1949 oli tehty päätös yliopiston maatalouslaitosten siirtämisestä Viikkiin ja joitain laitoksia valmistui jo 1950-luvulla. Kuitenkin vasta vuonna 1965 Maatalouskirjasto voitiin siirtää keskustasta, Hallituskadulta, Viikin ns. A-talon väliaikaisiin tiloihin Latokartanonkaari 9:ään. Kirjastosiiiven rakentaminen alkoi seuraavana vuonna. ”Uudet, väljät ja ajanmukaiset tilat olivat valmiina syksyllä 1967, jolloin muutto niihin voitiin aloittaa”, kirjoittaa Pihkala (s. 6).

Vuonna 1972 valtioneuvoston päätöksellä muodostetussa kymmenen valtakunnallisen keskuskirjaston järjestelmässä Maatalouskirjasto oli maatalous-, elintarvike-, ravitsemus-, ympäristö- ja kotitalousalojen keskuskirjasto ja Metsäkirjasto metsä- ja puualan keskuskirjasto. Yliopiston alkaessa 1990-luvulla keskittää toimintaansa neljälle kampukselle metsätieteellinen tiedekunta ja sen kirjasto saivat tietää tulevaisuutensa olevan Viikissä. Metsä- ja Maatalouskirjasto yhdistettiin osaksi vuonna 1999 perustettua Viikin tiedekirjastoa. Ne muuttivat samana vuonna valmistuneisiin tiloihin Viikin Infokeskus Koronaan, osoitteeseen Viikinkaari 11 yhdessä kahden muun kirjaston, Luonnontieteiden kirjaston ja Biokeskuksen kirjaston kanssa. Viides Viikin tiedekirjastoon yhdistetty yksikkö oli Eläinlääketieteellinen kirjasto, joka muutti tiedekirjaston tiloihin vuonna 2004.

Maatalouskirjaston 1980-luvulta lähtien kehitettyjä vahvoja osaamisalueita ovat olleet [Matri-
sidosryhmäyhteistyö](#), sanastotyö ja omiin aihealueisiin liittyvän viitetietokannan, nykyään [eViikki](#), kehittäminen ja ylläpito. Viikin tiedekirjastossa on jatkettu kaikkia näitä toimintoja. Maatalouskirjasto aloitti vuonna 1976 suomalaisen maatalousalojen tiedon toimittamisen keskitetysti YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön FAO:n AGRIS-tietojärjestelmään. Viikin tiedekirjasto hoitaa tehtävää edelleen. Se on myös FAO:n julkaisujen tallekirjasto.

Lähteet:

- Halonen, Tero: Maasta ja puusta pidemmälle. Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan historia. Osa 1: Hyödyn aikakaudesta vuoteen 1945. Helsinki, Helsingin yliopisto, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, 2008.

- Myllys, Heli: Kirjaston perustehtävät puntarissa. Viikin tiedekirjaston vuosikatsaus 2008, s. 24-28

http://www.tiedekirjasto.helsinki.fi/raportit/vuosikatsaus_2008.pdf

- Pihkala, K.U.: Maatalouskirjaston vaiheita 1970-luvulle. Julkaisussa: Helsingin yliopiston maatalouskirjasto 1930-1980. Historiaa ja nykypäivää. Toim. Annikki Kaivosoja, Eero Ignatius. Helsingin yliopiston maatalouskirjaston julkaisuja 1, 1980; s. 4-8.
- Aiheeseen liittyvää Verkkarin v. 2009 numeroissa:
Viitala, Eeva-Liisa: Aikamatka erämaahan
<http://www.helsinki.fi/kirjastot/verkkari/2009/03/annicorona.html>
Kolme kirjastoa:

<http://blogs.helsinki.fi/verkkari-lehti/verkkari-52009/kolme-kirjastoa>

- Latokartanonkaari 9:ää, ns. A-taloa idästä päin esittävä kuva esitteestä Helsingin yliopisto, Viikin maataloustieteelliset laitokset 1971.

Kirjoittaja

Eeva-Liisa Viitala
tietoasiantuntija
Viikin tiedekirjasto